

Анка Ристић

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

ОДНОС ПСИХОЛОШКОГ И РЕЛИГИОЗНОГ У ЖИТИЈУ ПЕТРА КОРИШКОГ ТЕОДОСИЈА ХИЛАНДАРЦА

У раду се предочава однос религиозног искуства и психичког обољења, постављен у *Житију Петра Коришког* Теодосија Хиландарца. Испитујући природу текстуалног приказа визија и халуцинација духовника Петра Коришког долазимо до сазнања да Коришки није луд, већ егзалтиран у служби Богу.

Кључне речи: религија, психологија, Петар Коришки, визија, халуцинација, лудило

Житије Петра Коришког представља текстуални приказ визија и халуцинација, егзалтираног стања Петровог у жељи за сједињењем с Господом. Религиозни карактер текста и његова композиција, заснована на поетици парадоксалног, сасвим су у складу са књижевним стваралаштвом у средњовековној епоси, које је разликујући „чулно сазнање“ релативне стварности од правог, „умног сазнања“, њеног нематеријалног, ванвременског и ванпросторног праузрока, успевала да оствари хармоничну синтезу стварног и нестварног. Посредством метафизике, мистике и праћењем психолошког профила, у овом случају Петра Коришког, тематски усмерено у област ирационалног и натприродног, као интегралног дела реалистичког казивања, пружена је могућност да се дође до правог сазнања трансцендентног света. Такав свет се нуди посредством стваралачке имагинације (некада доступан чулном, а некада умном сазнању), а може се рећи и веродостојно раван божанском откровењу. Облици понашања и поступци Петра Коришког са којима се сусрећемо на његовом путу до коначног циља- потпуне преданости у љубави према Богу, у складу су са начином компоновања дела старе српске књижевности, која уз религиозни карактер обилују чудесним догађајима, мистичним визијама, структурним повезивањем мистичног и стварног; а у случају овог житија сусрећемо се и са мистичним виђењем монаха пустињака. Отуда се може рећи да Теодосије хиперболизује силину визија и различитост овог литерарног

лика од његовог окружења, управо да би испунио захтеве свога времена и показао снагу истрајности, а за будуће време оставио низ питања која залазе подједнако и у религију, и у психологију, чак и психопатологију и полако леме границе на нивоу лудило-нормалност и нормалност- реална или умишљена. Текст *Житија Петра Коришког* први пут је објављен 1871. године, у издању које је приредио стојан Новаковић, према рукопису из 16. века. Питање ауторства текста је било дуго отворено, али стојан Новаковић налази да је Житије Петра Коришког написао биограф светог саве Теодосије Хиландарац. Новаковић је помогао и у одгонетању времена постанка *Житија*, за које је утврђено да је настало око 1310. године. Опште је мишљење да је овај текст једно од најуспелијих и најлепших остварења старе српске књижевности.

Пишући о подвизима духовника-пустињака Петра Коришког, Теодосије поставља важна питања о човеку, бићу, Богу, вери и космосу, наговештава одговоре, а за неке дилеме као да оставља читаоцима да их разреше. *Житије* је могуће разумевати и описивати са различитих становишта. за ову прилику одабрали смо приказати однос психолошког и религиозног у запису посвећеном Коришком. Полазимо, наиме, од тезе да је ово Теодосијево житије, између осталог, веома леп пример приказа религиозног саодношења микрокосмоса и макрокосмоса, саодношења које отвара и неке занимљиве хоризонте психичког живота Петра Коришког као литерарног јунака. Индивидуа је представљена као део макрокосмоса, али и она сама у своме духу образује нови космички простор. Отуда настаје низ сложених питања чији одговори никако не могу бити коначни.

Како разумевати пустињака Петра Коришког, који на позорници свога живота, не много друкчије и у сфери духа, репрезентује трагично супротстављање добра и зла? Да ли је Коришки луд јер се вољно изграђује у властитог непријатеља? Да ли је озлеђивање свога тела обележје психичког обољења, манифестованог и халуцинантним представама? Да ли је Петар Коришки занесени идеолог религијске праксе? Или је, коначно, Коришки правомислећи и здравомислећи човек, несхваћен од својих савременика, а непрочитан од својих потомака? Једино питање на које имамо одговор јесте разлог настанка *Житија* који Теодосије образлаже следећим речима: „Да дубинама заборава не буде прекривено доброга оца добро живљење и у пустињи трпљење, а да би и ми пажљиво гледајући у њега и као останом подстицани понављали подвиге његове и на

доброродетељ се покренули, почињемо повест, Бога у помоћ казивању повести молитвама имајући.“¹

Поред поменутог разлога, са поетиком средњовековне књижевности слаже се начин формирања и приказивања главног лика- он је по свему још од свог рођења посебан и управо се том својом посебношћу издваја изнад свога окружења. Да би ту посебност истакао, Теодосије додаје следеће особине: да је Петар Коришки рођен у селу Уњемир, у хвостанском крају у Диоклетији, да је био смеран дечак, по рођењу просветљен крштењем и у веома младим годинама окренут учењу светих књига. У детињству је избегавао дружење с другом децом, људима, па и са својим родитељима, а на родитељске прекоре одговарао би осмехом, и с још већим жаром држао би се поста и учења у цркви. Још као веома млад одрицао се ношења одеће. Могуће разлоге за овакво Петрово понашање можемо пронаћи у савременој психологији која може претпоставити, на пример, зашто се Петар Коришки у детињству тако понашао. Према Карлу Густаву Јунгу, човек се стално креће по филогенетски уходаним путевима, а да притом о некима једва да конструише одређен појмове, или ти појмови сасвим изостају. све се одиграва у људској психи, која је неким својствима своје конституције и начинима испољавања остала непромењена хиљадама година. Требало би, налаже Јунг, разликовати психичку природу од психичке реалности, тј. колективно несвесно и архетипове на дну нашег несвесног живота. Филогенетско наслеђе представљају наслеђене форме опажања и разумевања – архетипове – и то су главне форме манифестовања колективно несвесног. Колективно несвесно постоји пре сваког личног искуства. Архетипови се скривају и бивствују и у неким сновима, визијама светаца или халуцинацијама душевно оболелих. Дакле, евоцирањем јунговске перспективе може се необичан живот Петра Коришког сагледати као не сасвим јасно испредена нит продирања до „оне стране“ збивања обичног, свакодневног стања свести, која је безвремена и беспросторна. Понашање Петра Коришког уклапа се у архетипове што се снова, халуцинација и визија тиче и ово је једино место где су психологија и понашање компатибилни. Уколико халуцинације посматрамо чисто са психолошке стране, психологија нам неће дати један, коначан одговор; граница ће шетати од лудила као узрока таквом стању до прости измучености тела услед глади. На нивоу текста решење се може видети као Петрова жеља за спознајом Бића.

1 Теодосије Хиландарац, *Житије Петра Коришког*, Летопис Матице српске, Нови сад, јул 1970, 70.

Не своди ли се онда читав текст *Житија Петра Коришког* на онтолошки или епистемолошки проблем? Теодосијев запис предочава биће Коришког, отварањем мозаички повезаних аспеката субјектовог деловања, осврховљеног и жељом за спознајом. Еволуција овог проблема може се пратити и кроз развој феномена, својствених генијалним људима историје, мистичким визијама ананхорета свих религија, визијама душевно оболелих, а запаженим и у поступцима Петра Коришког.

Целовит план текста *Житија* стога посматрамо као својеврсни макрокосмички домен – духовност по себи – у чијем су оквиру пређане микрокосмичке фигуре, које иницирају нова питања и образују нове пројекције, представљајући, својом укупношћу, макрокосмос за себе. Предмет даље расправе биће управо микрокосмоси – модели одређеног понашања и мотивација за то понашање.

Наум Петра Коришког да оде од куће, да остави сестру, да живи усамљенички, да се одриче уобичајене људске хране узимањем за јело дивљих биљака и горких букових жирова, идеја да се непрестано моли, да носи вретиште уз тело, да презире материјално, са религијског становишта може се оправдати његовом највећом потребом – жељом да се, у бескрајној љубави, сједини с Богом. Али, посматрано са становишта психологије, указују се нешто друкчија решења, нарочито у првом делу *Житија*, где сваки корак Коришког изискује психолошко образложење. Од указивања арханђела Михаила, па надаље, могућности за психолошку и психопатолошку интерпретацију бивају све сведеније.

Остављајући сада по страни религијски аспект, потребу Петра Коришког за „некомуникацијом“, за бегом од куће, његово презирање свога тела и свега пролазног и потрошног, психологија може покушати да пронађе залазећи у његово рано детињство. „Разне жеље и потребе малог детета на оралном, аналном и гениталном ступњу развоја, први неизбежни сукоби са родитељима, њиховим забранама и ограничењима, страхови и пркоси који се јављају услед сукоба супротних импулса, остављају трагове у вечитом човековом четвороуглу чије су стране наше Ја, Над-ја, Нагон и спољашњи свет.“² стога се, идући за наведеним поставкама, може претпоставити да је чудновати дечак претрпео неку трауму услед сукоба непресушне потребе детета за љубављу и нежношћу са реалним одговором његове најближе околине. Отуда односи

2 Владета Јеротић, „Човек и његов идентитет – психолошко-психијатријски проблеми данас“, Пројекат Растко: Библиотека Владетина Јеротића, www.rastko.rs/filosofija/kliping.html.

које је успостављао, како према својим нагонима, и физиолошким потребама, тако и према родитељима, очитовали су приметну неуобичајеност. Прво, речени сукоб могао је да се догоди већ у тренутку рођења новог детета у породици, тј. доласком на свет Петрове сестре, када се пажња и нежност, који су били усредсређени само на једно дете, премештају на друго, слабије и незаштићеније, што прво дете готово увек доживљава као болну трауму. Ово би могао бити један од разлога жеље Петра Коришког да напусти породицу. Други разлог може се потражити у привржености мушког детета мајци, у латентној жељи да се мајка сва поседује, што надаље ствара осећање љубоморе према оцу, који се, осим као вољени родитељ, указује и као непријатељ. Осим тога, код детета се јавља и страх од казне услед слутње да оно нема права на ове своје жеље. Ако су жеље интензивније, а отац у непажњи некада чак и груб, страх бива све јачи, те остаје стално присутан, реализујући се кроз различите форме испољавања као што су: претерана послушност, скромност и повученост, спремност на жртвовање. сукоб Коришког, вероватно са оцем, пратила је у нелагоди и противречност његових потреба: „И често родитељи његови поводом тога бејаху нерасположени због њега, и говораху му: „Бруко породице и срамото наша, зашто са друштвом радовати се не изађеш, него свагда ћутиш и безгласан као да си у жалости за киме ходиш? Шта се то с тобом на наше очи дешава, коју потајну мисао у срцу своме носиш и не говориш нам о томе?“ (70-71) Одрекавши се мајчине љубави, Коришки је касније потиснуо жељу за њом, хотећи да доспе у стање одрицања свих жеља, осим једне – жеље за потпуном посвећености Богу. Ова духовна драма два пута достиже свој врхунац. Први пут у борби Петра Коришког с демонима, са садржајима што допиру из несвесног, при помућењу ума, када га демонске силе опседају и у сну и на јави, реметећи његов мир и жељено сједињење с Богом: „Ево, Господе, видиш невољу моју: из оног места у које ме приведе твоја доброта, из њега ме ова змија лукава гневом и шиштањем изгони.“ (76) Други пут речена драма бива остварена при спајању с Највишим, када Бог услиши молитве Коришког и избави га од злих бесова који га прогањаше, што је истовремено био и наговештај смрти Коришког:

„После тога светлост велика у неизрецивом виђењу у пештери заблиста, и сан од њега оде по дану и по ноћи, и мишљаше као да је на небесима а не на земљи у радости и весељу божаственом, и на-сићиваше се неисказаним виђењима многодневно, тако да је и худо биље и горки жир заборавио јести, и ни да га скупи изаћи потом

није мислио, нити је желео још да живи на земљи. Љубављу према Господу своје устрељен, псаламске стихове говораше: „Једна је душа моја Бога јакога и живога. Када ћу доћи и јавити се пред Богом?“ (82)

Вратимо ли се самом почетку унутрашње драме Петра Коришког, увиђамо да је његово понашање делимично моделовано и као последица страха младог човека од својих нагона, понајпре од сексуалног нагона. Фројд тај несвесни страх везује не за квалитет већ за квантитет нагона, који су код Коришког, судећи барем према облицима понашања, били и те како одређујући. Али зашто говоримо о дејству сексуалног нагона, када је субјекат своју чудноватост показао у најмлађим годинама? На ово питање Фројд даје један од најадекватнијих одговора: „за објашњење непријатељства нашег свесног Ја према нагонима у пубертету користи установљавање непобитне чињенице да у човеку, нарочито неуротичном, али и здравом, постоји склоност ка одбијању извесних нагона, нарочито сексуалног нагона, без икаквог претходног искуства; постоји извесно наслеђе филогенетског порекла, можда настало као последица потискивања нагона столећима. Тако би се и пубертетска аскеза могла једним делом схватити као примарно и примитивно урођено непријатељство између Ја и нагона.“³ Повезујући ова три узрока – траума из детињства, појединац с појачаним нагонима, а истовремено и урођено непријатељство Ја према истим – а увршћујући међу њих и утицај средине и идеја тога времена (хришћанске идеје и времена), аскетско понашање младог човека постаје све разумљивије, прихватљивије и оправданије.

Смрћу мајке, Петар Коришки бива ослобођен од свих земаљских обавеза и принуда, макар једна од принуда била и сама мајчина љубав. Ипак, остаје још једна релација са земаљским која онемогућује потпуну посвећеност Господу, а то је фигура сестре. Попут Коришког, који се заветовао да ће свој живот посветити Богу, сестра се позива на тог истог Бога и заветује се да брата никада неће напустити, већ да ће живети истим животом као он. Како су они били тада у напону младости, може се наслутити, опет по савременој психологији, понека скривена еротска компонента у односу брата и сестре. У случају да еротске компоненте, на коју психологија непрекидно указује, заиста има, можемо је квалификовати као још један нагон, мрачан и снажан, с којим се Коришки обрачунава. Упорно

3 Ана Фројд, нерегистровани извор, према: Владета Јеротић, „Човек и његов идентитет – психолошко-психијатријски проблеми данас“, Пројекат Растко: Библиотека Владетина Јеротића, www.rastko.rs/filosofija/kliping.html.

бежи од сестре, али јој се изнова враћа. На крају, ипак успева да је остави у пустињи, налазећи оправдање у следећим речима: „Господе, ти све знаш и ти знаш срца мојега жудњу за тобом, да из љубави према теби и сада ову сестру моју саму у пустињи остављам, јер хоћу да ничим неспутан послужим теби, Богу мојему. Упути ме по твојој доброту тамо где бих почетак покајању поставио, да се о својим злим делима истински побринем. Ја вољу и завете дајем, а ти трпљење и до конца живљење у пустињи овој даруј ми...“ (73)

Међутим, проблем се не разрешава ни овим обраћањем Коришког Богу, као ни смрћу сестре. Тек после догађаја сестрине смрти, братовљева немоћ да се од сестре одвоји бива скоро непремостива, јер се лутајућа сестрина душа настањује у његовој свести као стални глас опомињуће савести, који га неће напустити све до смрти. Кроз савест прогаварају бесови:

„И опет дођоше, и тресући пештеру и вичући на светога говораху: 'зашто ти причаш да се бојиш Бога, а сестру своју зверима за јело у пустињи оставио јеси?! И причаш да ћеш се спасти, а толико времена ниси ни покушао да је потражиш! зар се не плашиш суда, јер ће од тебе душу њену Бог затражити? Којим ћеш, дакле, већим грехом од овог прогневити Бога, ако не изађеш и не нађеш кости њене те их у земљу не погребеш, и бар тим не умириш Бога према себи.“ (75)

Петар Коришки остаје сам, живећи на стени, „мразом смрзаван“ и „сунцем жежен“, скоро без икаквог јела, уз мало воде и сна. И читав простор у коме се налазио, и начин на који је живео попримише обличје (халуцинантних) представа које су овладале његовом психом. Теодосије је управо у такав простор без људи, пуст и помало застрашујући морао да постави Петра- аскету и пустињака. У односу на религију, то је позитивно дешавање, јер овај простор може реално постојати и бити у скалду са искушениковим одрицањем. Психологија, међутим, каже да овакав простор, постојао реално или не, нужно доводи до деформитета људске психе, до халуцинација и поремећаја.

С друге стране, пут који је присутан од самог почетка Житија може се посматрати и као типичан епски топос, чија се конотативност може градити и на митском наслеђу. У *Житију*, вертикално постављени пут јесте слика везе између две супротно означене, међусобно удаљене тачке, конкретно у односу свето-профано. Такође, пут и путовање- као динамичан мотив кретања, у свом развоју истичу важне догађаје, али истовремено и наговештавају чињеницу да се кретање мора зауставити у некој тачки, што је

заправо коначни исход у остварењу неког циља. Профано и свето смењују се од Петровог раног детињства, поласка из родне куће, преко искушеничких подвига, све до његове смрти и остварења своје замисли- сједињења с Господом. Кућа се може посматрати као затворени, митски, профани простор, наспрам стене, места изложеног и добром и демонском, али ипак светог; а заједно су почетна и крајња тачка Петровог психичког развојног пута од профаног ка светом, с чијим развитком јача и Петров доживљај самог себе.

У првом делу Житија наилазимо и на причу о змији и „бесима лукавим“ који нападају Коришког, што провоцира аналогију са библијском причом о Адаму и јабуци. И управо од тог места, па до краја текста, угао посматрања више не може и неће бити у сфери психологије и психопатологије, већ пре свега у сфери онтологије и религије. Као да је и прва половина текста земаљска, нагонска, а ова друга узнесена, виша, јаснија и мудрија. Петра Коришког изазива змија, која, подмукло шиштећи, предводи „бесе лукаве“. Треба подсетити да се симбол змије није одувек односио на зло, подмуклост, поквареност и завођење. У давна, предхришћанска времена змија је симболично обележавала космичко мајчино крило, које у себи скрива свемир, као прстен живота без почетка и краја, као стална пратилица мајке земље из које је човек поникао и којој се враћа. змија је била чувар свих тајни, она је располагала земаљским знањем што га дају нагони и из ње је говорила мудрост природе. змија у кући, тзв. *чуваркућа* доноси добро, а њено појављивање ван куће носи негативну конотацију. У прастаро, митско време, када је средиште душе премештено из срца у мозак, када је зевс узео орла за свог гласника, змија постаје симбол елементарних сила негације, свих земаљских нагона, зла и опасности. стога је и јасно зашто је баш ова животиња отпочела борбу с Коришким. Победивши змију-побеђује нагоне, са психолошке стране, док са религијске стране тиме побеђује демонско и одваја се од профаног. Читав живот Петра Коришког обележен је непрестаном борбом између нагона и духовне чистоте, борбом која је усмерена ка спознаји и сједињењу с Богом. Несумњива је и једна аналогија. Баш као што је змија, имајући два језика – један којим убија и један којим лечи, један је зло, завођење и нагон, други је мудрост сазнање и синтеза – стално променљивог држања и стања, сличан њој је и Коришки у својој духовној драми. Иако се у тексту *Житија* каже да су бесови настали „путем маштарија“, не можемо олако прихватити то образложење субјектових представа, зато што се као недвосмислено показује

супротстављање Коришког бесовима, непријатељским силама, његово побеђивање дивљих звери, и све то кроз појање Давидових псалама, кроз богоугодне молитве: „Ево Господе, видиш невољу моју: из оног места у које ме приведе твоја доброта, из њега ме ова змија лукава гневом и шиштањем изгони. А, ја, роб твој, као човек са гресиманемоћан, које противљење к њој без твоје силе смем да започнем, јер без мене, рече, ништа творити не можете.“ (76)

Још један библијски мотив који који удаљује Петра Коришког од психички оболелог човека, од лудила, а нас удаљује од психопатологије, и отвара нам другу страну његовог лика, јесте објављење „анђела господњег с мачем у рукама, архистратига сила годподњих, Михаила“. (77) Осим што су веровали у присуство демонских бића, аскете су се на свом искушеничком путу сусретале и са демонима у сопственим мислима, јер монах прво види оно што је у његовом срцу рђаво, па тек онда оно што је добро. Душа образује извесне представе посредством злих демона, али и преко духа, разума, мишљења, фантазије и осећања. стога се о болести Коришког може само условно говорити, јер Петар Коришки ни у једном тренутку није изгубио присебност духа, иако је његова сигурност неколико пута била угрожена. Угроженост је проистицала из умора услед тешке борбе, а тај умор се не може безусловно сматрати симптомом болести.

Унутрашња слика психе Петра Коришког, продужена је у представи сусрета с арханђелом Михаилом. Прелазећи тако у спољашњу стварност, речена слика је чак попримила и карактер спољашње реалности. Борба свесног против претеће таме несвесног отелотворена је у драматичном сукобу архистратига Михаила, арханђела Господњег, са змијом. Тако се управљање ка једном циљу, према сједињењу с Богом, истовременим заштравањем супротности у себи: кроз борбу духа и тела, трансформише у митску сцену.

Оснажен вером у свевидљивост, Петар Коришки савлађиваше бесове, демоне, недобронамерне људе, крволочне животиње, халуцинантне приказе. Иако неретко уплашен и слаб, постајаше све јачи и неповредивији. Што је тегобнији конфликт унутрашње и спољашње природе – дух и тело – што је већа напетост услед антагонизма духовног и телесног, избављење и спасење као да су све извеснији. Ако халуцинације схватимо као испољену психозу, насталу страховитим мучењем тела и постом, нужно је указати на потребу разликовања халуцинација од визија, будући да је визијама својствена необичност, чудноватост, изненадност, непоновљивост, али да оне немају карактер обољења. Указивање арханђела Миха-

ила Петру Коришком не може се интерпретирати као психотична халуцинација духовника, већ као визија. И та визија је архетипског карактера, али обележена извесном пројекцијом будућности. Охрабрен визијом, човек би у новим искушењима био знатно снажнији, отпорнији, достојнији божанства. Кроз визије се јавља радосно и обасјавајуће осећање апсолутног јединства света, које субјекат доживљава, при чему долази до идентификације са Богом, микрокосмоса са макрокосмосом.

Сваки облик понашања може се оправдати или осудити, зависно од начина посматрања. Анализа литерарног лика Петра Коришког, вођена кроз текстуални приказ Петрове необичности или пак нормалности, текла је на једној равни, може се рећи, са прилично удаљеним крајњим тачкама, које имају заједнички почетак уобличен у поступцима Коришког, али пружају низ дивергентних решења приликом изналажења разлога таквом понашању, што психолошке, што религијске природе. По истој путањи, по којој се кретао аскета до остварења своје замисли, корачале су и психологија и религија, пружајући одговоре на нека питања и градећи тиме низ опонентних парова: психологија- религија, лудило- здрав разум, чулно- умно, халуцинација- визија, профано- свето, тело- дух, наука- вера... Превладавање противречности духа окончано је, бар на нивоу текста, па је Коришки остатак живота, до дубоке старости, провео осамљен у пустињи, али у миру: „све ово стално помињући, унижењем многим пред Господом себе смирујући осуђиваше. Тиме и до краја живота безбедна од бесова душу његову Бог хтеде да сачува, али и да објави у пустињи трпељиво и многострадално му у посту живљење.“ (83) Петар Коришки је истрајно прошао свој пут ка спознаји Бића, борећи се било са нагонима, било са демонима, оденут у у необичност, било лудилом, било светошћу, али непрестано у исцрпној љубави према Господу, у вери и осамљености. А правомерних остварења у животу нема без пристанка на самоћу. Унутрашњи сукоби, снови, халуцинације, визије могу се, можда, поистоветити с космичком драмом. Питање о бићу човека и бићу Бога разрешено је најпре кроз приказ борбе духа и тела, а затим и кроз борбу између човековог духа и Духа. Петар Коришки је себе као микрокосмос спознао пролазећи сферама религиозног искуства, а управо у религиозном доживљају потврђена је не само човекова боголикост, већ је, присутношћу божијег у људском, потврђено и његово биће човека. На крају да додајмо да је љубав према Богу најузвишеније обележје измирења са својим бићем.

Литература:

Теодосије Хиландарац, *Житије Петра Коришког*, Летопис Матице српске, Нови сад, јул 1970.

Владета Јеротић, „Човек и његов идентитет – психолошко-психијатријски проблеми данас“, Пројекат Растко: Библиотека Владета Јеротића, www.rastko.rs/filosofija/kliping.html.

српска фантастика, *Наш природно и несиварно у српској књижевности*, српска академија наука и уметности, Београд, 1989.

Anka Ristić

**THE INTERRELATION BETWEEN THE PSYCHOLOGICAL
AND RELIGIOUS IN *PETER KORIŠKI ŽITIJE* BY THEODOSIUS
OF HILANDAR**

Summary

The paper examines the possibilities of interpreting the very nature of Petar Koriški, and the aspects of his psychic life, in regard to the interrelations we hereby explore, as well as the religious experience of the medieval recluse in question. The interrelation is thus established, yet the paper also defines the difference existing between the phenomena such as: the religious exaltation, vision, hallucination and madness. The special focus of the paper is directed toward the modes of transcending the contradictions representing a sort of an interlude into the state of spiritual rest.